

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Kansalaisyhteiskunnan rooli EU:n ja Japanin välisessä vapaakauppasopimuksessa”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2015/C 012/06)

Esittelijä: **Laure Batut**

Toinen esittelijä: **Eve Päärendson**

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 19. syyskuuta 2013 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla laatia oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

Kansalaisyhteiskunnan rooli EU:n ja Japanin välisessä vapaakauppasopimuksessa

Oma-aloitteinen lausunto.

Asian valmistelusta vastannut ”ulkosuhteet”-erityisjaosto antoi lausuntonsa 18. syyskuuta 2014.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 15.–16. lokakuuta 2014 pitämässään 502. täysistunnossa (lokakuun 15. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 133 ääntä puolesta ja 1 vastaan 3:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Päätelmät

1.1.1 Euroopan unionin ja Japanin yhteenlaskettu osuus maailmankaupasta on yli kolmannes. EU:n ja Japanin välinen kumppanuus, joka perustuu kunnianhimoiseen, kattavaan ja molempia osapuolia hyödyttävään vapaakauppa- ja talouskumppanuussopimukseen, edistäisi keskinäistä kauppaa ja investointeja ja voisi vahvistaa molempien osapuolten talouksia, parantaa työllistymismahdollisuuksia ja edistää nykyistä vahvempien kansainvälisten sääntöjen ja standardien laatimista. Kansalaiset ovat valmiita jakamaan odotettavissa olevat hyödyt oikeudenmukaisesti, mutta heillä on tiettyjä varauksia eivätkä he halua omien standardiensa heikkenevän.

1.1.2 ETSK suhtautuu myönteisesti Japanin kanssa vapaakauppa- ja talouskumppanuussopimuksesta käytäviin neuvotteluihin ja varsinkin päätökseen jatkaa neuvotteluita ensimmäisen vuosikatsauksen jälkeen. Komitea kuitenkin pahoittelee meneillään olevia neuvotteluja koskevien tietojen ja avoimuuden puutetta. Koska kuluttajien etujen edistäminen ja suojeleminen on ratkaisevan tärkeää kansalaisten laajan tuen saamiseksi sopimuksen taakse, komitea kehottaa luomaan vastaavanlaiset mekanismit kuin transatlanttisesta kauppa- ja investointikumppanuudesta käytyjen neuvottelujen yhteydessä, jotta kansalaisyhteiskunta saa paremmin tietoa siitä, millä tavoin markkinoiden avaaminen EU:n ja Japanin välillä hyödyttäisi sidosryhmiä. Komitea kehottaa molempia osapuolia lisäämään avoimuutta ja parantamaan neuvotteluihin liittyvää tiedotusta perustamalla kansalaisyhteiskunnalle suunnatun virallisen tiedotusmekanismin sekä luomalla sopimuksen piiriin kuuluvan kuulemisjärjestelyn. Lisäksi komitea toteaa, että liike-elämä on molemmilla tahoilla voinut jo hyödyntää EU:n ja Japanin välistä liike-elämän pyöreän pöydän ryhmää osallistumisen ja kuulemisen mahdollistavana foorumina.

1.2 Suositukset

1.2.1 ETSK painottaa, että se olisi pidettävä ajan tasalla vuonna 2012 tehdyn vaikutustenarvioinnin tarkistuksesta. Komitea toivoo saavansa mahdollisimman pian tietoonsa toteuttamisaikataulun erityisesti, mitä tulee teknisten standardien yhdenmukaistamiseen, ja katsoo, että ennen päätösten tekemistä olisi julkaistava vaikutustenarviointia yksityiskohtaisempi asiakirja kaikilla EU:n virallisilla kielillä.

1.2.2 ETSK kehottaa EU:ta tekemään kaikkensa, jotta

- unionin maailmanlaajuisesti ajamat arvot otetaan huomioon sopimuksessa, ympäristö-, sosiaali-, terveys- ja kulttuurinormit säilytetään ja sopimuksen hyödyt jakaantuvat oikeudenmukaisesti kansalaisten, kuluttajien, työntekijöiden ja yritysten välillä.
- molemmat osapuolet pyrkivät kunnianhimoisesti paitsi tullinalennuksiin myös poistamaan muita kaupan esteitä. Sääntelyn yhdenmukaistamisessa olisi tähdittävä korkealle tasolle ilman, että standardit ja normit heikkenevät tai työllisyys kärsii. Tämän tulisi tapahtua täysin vastavuoroisesti, eikä se saisi heikentää EU:n sitoutumista monenvälisyyden edistämiseen WTO:ssa.
- molemmat osapuolet tunnustavat kuluttajien etujen ja terveyden suojelun ensisijaisen tärkeäksi.
- sopimukseen sisällytetään varautumisperiaate ja taataan tietty oikeusvarmuus molempien osapuolten maantieteellisten merkintöjen osalta maatalouselintarvikkeiden kaupassa.
- sopimukseen sisällytetään pk-yrityksiä koskeva luku, sillä ne muodostavat yli 99 prosenttia kaikista yrityksistä sekä EU:ssa että Japanissa ja ovat merkittävimpiä uusien työpaikkojen luoja. Pk-yritykset odottavat kilpailukykynsä paranevan ja rajoitteiden vähenevän. Tavoitteena on parantaa vastavuoroista markkinoillepääsyä ja pitää pk-yritykset ajan tasalla uusista liiketoimintamahdollisuuksista, joita avautunee sopimuksen myötä.
- sopimukseen sisällytetään vahva ja rakentava palvelualaa käsittelevä luku, joka sisältää riittävät takeet ja perustuu olemassa oleviin EU:n sopimuksiin, sillä tämä tarjoaa merkittävän mahdollisuuden neuvottelujen yhteydessä.
- EU:n julkisten palvelujen erityinen luonne säilytetään perussopimusten velvoitteiden mukaisesti.
- taataan vastavuoroisesti tasapuolinen pääsy hankintamarkkinoille oikeudellisesti varmallalla tavalla aina, kun se on asianmukaista.
- vahvistetaan osapuolten oikeus säädellä ja määritellä prioriteettinsa ja politiikkansa kestävä kehityksen, työllisyyden ja ympäristöasioiden alalla.
- tätä tarkoitusta varten sopimukseen sisällytetään kunnianhimoinen kestävä kehitystä koskeva luku, jossa kansalaisyhteiskunnalle annetaan johtava asema. Sen tulisi kattaa ainakin seuraavat seikat:
 - kansainvälisen työjärjestön ILO:n jäsenyyteen liittyvien velvoitteiden noudattaminen sekä ILO:n kahdeksan perustavaa yleissopimusta vähimmäistasona
 - sitoumus edistää ja panna täytäntöön ympäristöasioita koskevia lakeja ja aloitteita
 - sitoumus hallinnoida ja käyttää luonnonvaroja kestäväällä tavalla kansainvälisiä sopimuksia kunnioittaen.

Koska sijoittajan ja valtion välinen riitojenratkaisu (*Investor-State Dispute Settlement, ISDS*) on hyvin arkaluonteinen kysymys ja koska eri sidosryhmien näkemykset asiasta poikkeavat toisistaan, ETSK on tyytyväinen komission käynnistämään julkiseen kuulemismenettelyyn transatlanttisten kauppaneuvottelujen yhteydessä ja odottaa sen tuloksia mielenkiinnolla⁽¹⁾. Koska Japanin demokratia on vahvalla pohjalla, ETSK katsoo, että kokoamalla yhteen japanilaisten sidosryhmien näkemyksiä aiheesta voitaisiin saada tietoa neuvotteluista varten ja edistää niiden sujumista.

1.2.3 Japanin ja EU:n kansalaisyhteiskuntien välinen vuoropuhelu tuo tärkeää lisäarvoa vapaakauppa- ja talouskumppanuussopimuksiin. Komitea suosittaa neuvoo-antavan sekakomitean perustamista EU:n ja Japanin välisen talouskumppanuus- ja vapaakauppasopimuksen yhteyteen, kuten muissa Euroopan unionin viime aikoina tekemissä sopimuksissa. Kansalaisyhteiskunnan asianomaisten edustajien tulee keskustella sen roolista neuvottelujen yhteydessä. Kyseiselle elimelle tulee antaa mahdollisuus arvioida kaikkia sopimuksen osa-alueita, jotta se saa tuotua näkemyksensä esille. Komitea suosittaa vahvasti, että ETSK – EU:n neuvoo-antava elin, joka edustaa Euroopan järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan intressejä – nimeää vähintään puolet eurooppalaisista jäsenistä.

1.2.3.1 ETSK on luonut erinomaiset yhteydet Japanin työntekijä-, työnantaja-, maatalous-, osuustoiminta- ja kuluttajajärjestöihin, valtiovallasta riippumattomiin organisaatioihin, voittoa tavoittelemattomiin organisaatioihin ja korkeakoulumaailmaan⁽²⁾. Japani-seurantakomiteansa ansiosta se on erinomaisessa asemassa edistämään vuoropuhelua ja molempien osapuolten kansalaisyhteiskuntien kuulemista.

2. Taustaa

2.1.1 EU ja Japani ovat päättäneet tiivistää suhteitaan aloittamalla neuvottelut vapaakauppa- ja talouskumppanuussopimuksesta. Samanaikaisesti neuvotellaan myös strategisesta kumppanuussopimuksesta⁽³⁾. Komitea on tyytyväinen ensimmäisen vuosiarvioinnin positiivisiin tuloksiin ja päätökseen jatkaa neuvotteluista. Jos arviot pitävät paikkansa, EU:n vienti Japaniin lisääntyisi 30 prosenttia, EU:n BKT kasvaisi 0,8 prosentilla ja EU:hun syntyisi 400 000 uutta työpaikkaa. Japanin BKT kasvaisi 0,7 prosenttia ja sen vienti Eurooppaan 24 prosenttia. Sopimus myös vahvistaisi EU:n merkittävää kauppa- ja investointiroolia Itä-Aasian maissa⁽⁴⁾.

2.1.2 EU:lla ja Japanilla on monia yhteisiä arvoja ja periaatteita, kuten demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeudet ja markkinatalous, jossa teknologisen osaamisen taso on korkea. Myös niiden kohtaamat haasteet ovat samankaltaisia (esim. väestön ikääntyminen ja supistuminen), ja molempien on löydettävä uusia kasvun ja työllisyyden lähteitä.

2.1.3 Näiden kahden alueen kansalaisyhteiskuntia edustavat elimet ja niiden kuulemismekanismit eivät ole helposti sovittavissa yhteen⁽⁵⁾. Kyseisten elinten välisen vuoropuhelun lisääminen olisi kuitenkin arvokas lisä sopimukseen. EU on tehnyt institutionalisoimastaan työmarkkina- ja kansalaisvuoropuhelusta sosiaalisen mallinsa kulmakiven, ja Japani tunnustaa kansalaisyhteiskunnan merkityksen yleisemmällä tasolla (työllisyyspolitiikan neuvosto, sidosryhmäfoorumi).

2.2 **Sekä Japanissa että EU:ssa** talouteen kohdistuu elvytystoimenpiteitä⁽⁶⁾. Japanin valtionvelka on tällä hetkellä lähes 230 prosenttia maan BKT:stä. Jenin kurssi on haitannut vientiä, ja Fukushima-katastrofin jälkeen vähittäiskauppa on laskenut 2,3 prosenttia yhden vuoden aikana (helmikuu 2013).

⁽¹⁾ Asiakokonaisuuteen REX/390 kuuluva ETSK:n lausunto EESC-2013-05469, esittelijä Jacek Krawczyk, toinen esittelijä Sandy Boyle (4.6.2014).

⁽²⁾ Japaniin on perustettu Euroopan komission taloudellisella tuella neljä EU-instituuttia (korkeakoulujen ryhmittymiä); Japanissa korkeakoulujen opettajien katsotaan kuuluvan kansalaisyhteiskunnan sidosryhmiin (http://www.eeas.europa.eu/eu-centres/eu-centres_en.pdf).

⁽³⁾ Strateginen kumppanuussopimus kattaa poliittisen, globaalien ja alakohtaisen yhteistyön (esim. seuraavilla aloilla: tutkimus, innovointi, avaruustutkimus, kulttuuri, energia, kehitysyhteistyö, katastrofihallinta).

⁽⁴⁾ Euroopan komissio, EU:n ja Japanin kauppasuhteita käsittelevä vaikutustenarviointikertomus, kohta 5.1.3 (heinäkuu 2013).

⁽⁵⁾ EUVL C 97, 28.4.2007 s. 34.

⁽⁶⁾ Pääministeri Shinzo Aben ”kolme nuolta” muodostavat ”abenomian”, johon sisältyy yhdistelmä toimenpiteitä kolmella keskeisellä alalla: rahapolitiikka, verokannustimet ja rakenneuudistukset. Tavoitteena on taata Japanin talouden pitkän aikavälin kestäväpohjainen kasvu sekä edistää yksityisen sektorin pääomainvestointeja.

2.2.1 Kahdenväliset vapaakauppasopimukset avaavat Japanin maailmankaupalle ja edistävät alueellisen yhdentymisen vyöhykkeiden luomista. Vuodesta 2002 lähtien Japani on tehnyt useita kahdenvälisiä sopimuksia paitsi Aasian maiden myös Latinalaisen Amerikan maiden ja Sveitsin kanssa. Tällä hetkellä Japani neuvottelee kolmenvälisestä sopimuksesta Kiinan sekä Korean tasavallan kanssa. Se osallistuu myös Tyynenmeren kumppanuutta koskeviin neuvotteluihin.

2.2.2 Japani ja EU ovat jo allekirjoittaneet joitakin merkittäviä sopimuksia, joilla helpotetaan kauppaa liittyviä menettelyjä televiestinnän sekä kemikaalien ja lääkkeiden alalla, jotka liittyvät kilpailunvastaiseen toimintaan, tieteeseen ja teknologiaan tai joissa sovitaan yhteistyöstä ja hallinnollisesta avunannosta ⁽⁷⁾.

3. Kauppa ja kestävä kehitys

3.1 Talouskasvun tavoittelu kaupan globalisoitumisen kautta uhkaa vaikuttaa ympäristöön ⁽⁸⁾. Uusista kauppasopimuksista käytäviä neuvotteluja käsittelevässä lausunnossaan ⁽⁹⁾ komitea korosti, että EU:n kauppaneuvotteluihin on sisällytettävä kauppaa ja kestävä kehitystä koskeva luku, johon sisältyy sosiaalisia ja ympäristöön liittyviä määräyksiä ja jossa kansalaisyhteiskunnalle annetaan tärkeä valvontarooli.

3.2 Vapaakauppa- ja talouskumppanuussopimuksesta käytävät neuvottelut tarjoavat kummallekin osapuolelle tilaisuuden vahvistaa kansainvälisellä tasolla sitoumuksensa kestävä kehityksen kolmeen pilariin: talouskasvu, sosiaalinen kehitys ja ympäristönsuojelu. Korean tasavallan kanssa solmitusta vapaakauppasopimuksesta lähtien nämä osatekijät ovat olleet keskeisellä sijalla kaikissa EU:n kauppaneuvotteluissa ja -sopimuksissa ⁽¹⁰⁾. Biologinen monimuotoisuus, ilmastonmuutos, kalastus, metsätalous ja luonnonsuojelu ovat ensisijaisen tärkeitä kysymyksiä EU:n ja koko maailman kannalta. Osapuolten tulisi myös vahvistaa sitoutumisensa monenvälisiin ympäristösopimuksiin.

3.3 Uudessa sopimuksessa olisi vahvistettava EU:n jäsenvaltioiden ja Japanin oikeus säädellä ja määritellä prioriteettinsa kestävä kehityksen alalla sekä kannustettava niitä noudattamaan sekä työsuojelua että ympäristönsuojelua koskevia normeja. Tässä yhteydessä niiden tulee noudattaa sitoumuksiaan näitä kahta alaa koskeviin kansainvälisiin normeihin ja sopimuksiin liittyen.

3.4 Vapaakauppa- ja talouskumppanuussopimuksen ⁽¹¹⁾ yhteydessä voidaan vahvistaa tämä sitoumus (ratifioimalla ja panemalla tehokkaasti täytäntöön ILO:n yleissopimukset ⁽¹²⁾) sekä lisätä vuoropuhelua ja kahdenvälisiä yhteistyötä työelämään liittyvissä kysymyksissä, myös niissä, jotka kuuluvat ihmisarvoista työtä koskevaan ohjelmaan.

3.4.1 Euroopan kansalaisyhteiskuntaa kokonaisvaltaisesti edustavana elimenä ETSK korostaa, että eri jäsenvaltiot ja eri alat ⁽¹³⁾ eivät välttämättä hyödy tasapuolisesti vapaakauppa-/talouskumppanuussopimuksesta ⁽¹⁴⁾.

3.4.2 Työpaikkojen odotetaan lisääntyvän (prosentuaalisesti) sähkölaitteiden valmistuksessa, maa- ja metsätalouseläällä, kalastusalalla, elintarvikkeiden jalostuksessa, vakuutuseläällä ja rakennuseläällä, mutta ne saattavat vastaavasti vähentyä hieman kemikaali-, moottoriajoneuvo-, metalli- ja metallituote- sekä lentoliikennealalla ⁽¹⁵⁾. Tällaiset ongelmat on kartoitettava varhaisessa vaiheessa asianmukaisten tuki- ja uudelleen koulutustoimenpiteiden toteuttamiseksi. On tärkeää, että hyödyt jakautuvat tasaisesti liike-elämän, työntekijöiden, kuluttajien ja laajemman kansalaisyhteiskunnan kesken ja että samalla estetään merkittävien häiriöiden syntyminen ja taataan mahdollisuudet korvausten saamiseen ⁽¹⁶⁾.

⁽⁷⁾ Kyseessä ovat seuraavat sopimukset: vastavuoroista tunnustamista koskeva EU:n ja Japanin sopimus; sopimus yhteistyöstä kilpailunvastaisen toiminnan alalla; tiedettä ja teknologiaa koskeva sopimus; sopimus yhteistyöstä ja hallinnollisesta avunannosta.

⁽⁸⁾ COM (2006) 567 final, http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/r11022_fi.htm

⁽⁹⁾ EUVL C 211, 19.8.2008, s. 82–89.

⁽¹⁰⁾ Ks. EU:n ja Korean tasavallan vapaakauppasopimus (13 luku): EUVL L 127, 14.5.2011, s. 62–65.

⁽¹¹⁾ Ks. erityisesti EU:n ja Korean tasavallan vapaakauppasopimuksen 13.4 artiklan 3 kohta: EUVL L 127, 14.5.2011, s. 62–65.

⁽¹²⁾ Yleissopimukset N:o 87 ja 98 järjestäytymisvapaudesta ja kollektiivisesta neuvotteluoikeudesta, N:o 29 ja 105 pakkotyön poistamisesta, N:o 138 ja 182 lapsityön kiellostä sekä N:o 100 ja 111 syrjinnän kiellostä työelämässä.

⁽¹³⁾ Tiedonanto COM(2010) 343 final, kohdat 5.2.2, 5.3 ja 5.6.2.

⁽¹⁴⁾ Tiedonanto COM(2010) 343 final.

⁽¹⁵⁾ Euroopan komissio, EU:n ja Japanin kauppasuhteita käsittelevä vaikutustenenarvointikertomus (2012), s. 49.

⁽¹⁶⁾ Esimerkiksi Euroopan globalisaatiiorahaston kautta.

4. Kansalaisyhteiskunnan kuuleminen

4.1 Tiedotus ja avoimuus

4.1.1 ETSK, joka on tehtäviensä puitteissa komission merkittävä yhteistyökumppani, pahoittelee tässä yhteydessä avoimuuden puutetta, johon sidosryhmät ovat kiinnittäneet huomiota molempien osapuolten taholla. Komission saamaa valtuutusta ei ole julkistettu, vaikka neuvottelujen tulisi olla mahdollisimman avoimet ja läpinäkyvät. Useat kansalaisyhteiskunnan organisaatiot sekä Euroopassa että Japanissa ovat pahoitelleet saaneensa ainoastaan hyvin hajanaista tietoa neuvotteluista. Tämä vaikuttaa neuvottelujen sisältöön ja kansalaisyhteiskunnan vaikutusmahdollisuuksiin. Tiedämme, että kansalaisyhteiskunnan osallistuminen paitsi edistäisi vastavuoroista ymmärrystä myös parantaisi vapaakauppa- ja talouskumppanuussopimuksesta käytäviä neuvotteluja laadullisesti asiantuntijatiedon myötä.

4.1.2 EU:n kansalaiset vaativat unionin lainsäädännössä määritellyn avoimuusperiaatteen noudattamista. ETSK kehottaa toimittamaan asiakirjat sidosryhmille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

4.1.3 Koska EU:n kansalaiset vaativat (painokkaasti ja oikeutetusti, että kauppaneuvotteluissa taataan täysi avoimuus, ETSK kehottaa neuvostoa ja komissiota noudattamaan tiukasti ja johdonmukaisesti EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 218 artiklaa, etenkin sen 10 kohtaa: ”Euroopan parlamentille tiedotetaan välittömästi ja täysimääräisesti menettelyn kaikissa vaiheissa”.

4.1.4 ETSK suosittaa, että Euroopan komissio perustaa EU:n ja Japanin vapaakauppa- ja talouskumppanuussopimuksesta käytävien neuvottelujen yhteydessä kansalaisyhteiskunnan kuulemista varten vastaavanlaisen mallin kuin transatlanttisesta kauppa- ja investointikumppanuudesta käytävissä neuvotteluissa (sidosryhmille järjestetty tilaisuus kunkin neuvottelukierroksen jälkeen, kansalaisyhteiskunnan edustajista koostuva neuvoa-antava ryhmä, jossa tulisi olla mukana ETSK:n jäseniä). Komitea on ymmärtänyt, että myös Yhdysvaltojen ja Japanin välisissä neuvotteluissa on vastaava mekanismi.

4.2 Kuuleminen

4.2.1 Kuten edellä todetaan, kaikkiin EU:n viime aikoina tekemiin vapaakauppasopimuksiin sisältyy kauppaa ja kestävää kehitystä koskeva luku⁽¹⁷⁾, jossa keskeinen valvontarooli on kansalaisyhteiskunnalla (riippumattomilla, tasapuolisesti liikkelemää, työntekijöitä ja muita sidosryhmiä edustavilla organisaatioilla). ETSK tukee komission pyrkimyksiä lisätä vastaava luku myös Japanin kanssa neuvoteltavaan sopimukseen.

4.2.2 **Japanin viranomaiset** haluavat luoda vakaata kasvua kestävän kehityksen avulla (ks. ”abenomia”⁽¹⁸⁾). Japanin ja sen aasialaisten kumppanimaiden neuvottelemissa vapaakauppasopimuksissa on yleensä määräyksiä sellaisen alakomitean perustamisesta, joka seuraa sopimuksen vaikutusta liiketoimintaympäristöön. Vaikka vastualueet ja menettelytavat eivät ole samanlaisia, vapaakauppasopimusten vaikutusten seuranta on tuttu periaate sekä Euroopan unionille että Japanille. Niinpä ETSK kehottaa sisällyttämään sopimukseen vahvan kauppaa ja kestävää kehitystä käsittelevän luvun.

4.2.3 Japanin hallitus on perustanut joukon sisäisiä ja monenvälisiä komiteoita, joiden kautta kuullaan maan yrityksiä vapaakauppasopimusten vaikutuksista niiden toiminta-alalla. Kuulemismenettelyjä varten on olemassa myös rakenteita, jotka kokoavat yhteen valtiovallan ja osuuskuntien edustajat sekä toisaalta valtiovallan ja ammattiliittojen edustajat. Lisäksi olemassa on muita laajapohjaisia kuulemisrakenteita, kuten sosiaalisen vastuun sidosryhmäfoorumi kestävän tulevaisuuden puolesta⁽¹⁹⁾ ja työllisyyspolitiikan neuvosto.

4.3 EU:n talous- ja yhteiskuntamallissa ”korostetaan – esimerkiksi talous-, työllisyys-, sosiaali- ja ympäristökysymysten hallinnon vankkoja institutionaalisia rakenteita – –, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja kansalaiskeskustelua sekä tietopääomaan tehtäviä investointeja ja työpaikkojen laatua”⁽²⁰⁾. Komitean mielestä tämä malli edustaa unionin arvoja, ja kaikkien toimielinten tulisi pyrkiä edistämään sitä kaikissa politiikoissaan.

⁽¹⁷⁾ SEUT, 11 artikla ja 21 artiklan 2 kohdan f alakohta.

⁽¹⁸⁾ ”Abenomia” (Abenomics) kolmen suuntaviivan tavoitteena on kasvun uudelleenikäynnistäminen; ks. <http://www.eu.emb-japan.go.jp/> ja <http://en.wikipedia.org/wiki/Abenomics> sekä Wolffin ja Yoshiin artikkeli ”Japan and the EU in the global economy”, huhtikuu 2014, <http://bit.ly/1mLgY2r>

⁽¹⁹⁾ Multi-stakeholder Forum on Social Responsibility for a Sustainable Future: <http://sustainability.go.jp/forum/english/index.html>

⁽²⁰⁾ COM(2004) 383 final, 18. toukokuuta 2004, ”Globalisaation sosiaalinen ulottuvuus”.

4.3.1 Komitea tukee EU:n kansainvälisellä tasolla tekemiä sitoumuksia ⁽²¹⁾, joilla

- vahvistetaan työmarkkinaosapuolten ja muiden kansalaisyhteiskunnan edustajien osallistumista maailmanlaajuiseen hallintoon (WTO), politiikkojen laadintaan ja kauppasopimusten seurantaan
- edistetään eurooppalaisia arvoja globalisaation aikakaudella ⁽²²⁾.

4.3.2 Japanin kanssa neuvoteltavan vapaakauppasopimuksen kohdalla **Euroopan parlamentti on suosittanut komissiolle**, että sen tulee kiinnittää huomiota työelämän perusnormeihin, kestävästä kehitystä koskevan luvun tulee olla kunnianhimoinen ja kansalaisyhteiskunnan foorumin tulee valvoa ja kommentoida ”luvun määräysten täytäntöönpanoa”. ETSK tähdentää, että sitä on kuultava ja että nämä suositukset on pantava täytäntöön.

4.4 ETSK muistuttaa komissiota siitä, että se on julkaissut oppaan ”avoimuudesta kauppasopimusneuvottelujen yhteydessä”. Siinä todetaan, että ”onnistuminen on mahdollista vain, jos tulokset vastaavat eurooppalaisten odotuksia” ja että ”kansalaisyhteiskunnan mielipiteillä on ratkaiseva vaikutus neuvottelujen valmisteluvaiheessa” ⁽²³⁾.

ETSK pitää erittäin toivottavana, että

- komissio tunnustaa ETSK:n roolin ja pitää komitean ajan tasalla neuvotteluprosessin kaikista näkökohdista
- parlamentti, komissio ja ETSK käyvät säännöllistä vuoropuhelua koko neuvotteluprosessin ajan
- kansalaisyhteiskunnalle annetaan osallistava rooli koko neuvotteluprosessin ajaksi
- komissio pyrkii siihen, että sopimuksessa
 - perustetaan täytäntöönpanovaiheen aikana yhteinen seurantamekanismi, jossa EU:n ja Japanin kansalaisyhteiskunta ovat mukana
 - määrätään sisäisistä neuvoo-antavista elimistä, jotka antavat lausuntoja ja suosituksia kummallekin osapuolelle ja yhteisille poliittisille tahoille sekä sopimusta hallinnoiville viranomaisille ja jotka voivat vastaanottaa selvityspyynn-
töjä muilta sidosryhmiltä (erityisesti kestävästä kehitystä koskevaan lukuun liittyen) sekä toimittaa niille lausuntojaan ja suosituksiaan
 - tarjotaan mahdollisuus kuulemismenettelyyn tai riitojenratkaisumenettelyyn, mikäli kestävästä kehitystä koskevan luvun tavoitteita ei pyritä saavuttamaan asianmukaisesti
 - perustetaan EU:n ja Japanin kansalaisyhteiskuntia edustava yhteinen elin, joka tarjoaa puitteet säännölliselle ja jäsenllylle vuoropuhelulle ja yhteistyölle sekä EU-maiden ja Japanin hallitusten edustajien tiedonvaihdolle.

4.5 Lähes kaikki eurooppalaisten ja japanilaisten kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden edustajat, joita on kuultu ⁽²⁴⁾, ovat tukeneet yhteisen seurantaelimen perustamista tulevan vapaakauppasopimuksen yhteyteen.

⁽²¹⁾ Komission tiedonanto ihmisarvoisesta työstä, toukokuu 2006, COM(2006) 249 final, kohdat 2.3 ja 3.5.

⁽²²⁾ Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan päätelmät 16. ja 17. joulukuuta 2004, kohta 53; 16. ja 17. kesäkuuta 2005, kohta 31.

⁽²³⁾ Euroopan komissio, ”Transparency in EU Trade negotiations”. Ks. myös http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/june/tradoc_149616.pdf

⁽²⁴⁾ ETSK:n tiloissa 15. tammikuuta 2014 järjestetyssä kuulemistilaisuudessa ja sen jälkeen tammikuun lopussa Japaniin tehdyn vierailun yhteydessä kuultiin yhteensä 40:tä organisaatiota, työmarkkinajärjestöä ja muuta asianomaista toimijaa, jotka ilmaisivat näkemyksiään, odotuksiaan ja huoliaan EU:n ja Japanin tulevan vapaakauppasopimuksen tiimoilta.

4.5.1 Seurantamekanismien kehittämisessä on otettava huomioon jo olemassa olevat rakenteet sekä EU:ssa ja Japanissa tähän mennessä saadut kokemukset. ETSK haluaa olla mukana määrittelemässä EU:n neuvoa-antavan ryhmän sekä yhteisen seurantaelimen tehtäviä, toimivaltuuksia ja kokoonpanoa. Kaikkia sidosryhmiä on kuultava, ja ETSK:n on oltava keskeinen tekijä tässä prosessissa.

4.5.2 EU:n ja Japanin kansalaisyhteiskuntien edustajien järjestelmällinen vuoropuhelu tuo merkittävän ulottuvuuden vapaakauppasopimukseen myös kulttuurin alalla. ETSK katsoo, että säännöllinen yhteydenpito vastaaviin tahoihin Japanissa on ratkaisevan tärkeää, jotta taataan, että tulevan seurantamekanismin muoto, toimivaltuudet ja kokoonpano vastaavat molempien osapuolten odotuksia.

5. Keskeiset kohdat

5.1 Neuvottelut

5.1.1 Komitea on tyytyväinen siihen, että EU:n neuvosto päätti kesäkuussa 2014 ⁽²⁵⁾ jatkaa neuvotteluita myönteisen edistymiskertomuksen vakuuttamana.

5.1.2 Sopimuksen tavoitteena on parantaa markkinoille pääsyä, varmistaa sääntelyn yhdenmukaisuus ja edistää näin keskinäisen kaupan ja investointien kehittämistä. Sen on tarkoitus nopeuttaa kestävää kasvua ja uusien ja laadukkaampien työpaikkojen luomista, lisätä kuluttajien vaihtoehtoja sekä kehittää molempien talouksien kilpailukykyä ja tuottavuutta.

5.1.3 Euroopan unionin ensisijainen tavoite on tullien ulkopuolisten esteiden poistaminen. Komissio toteaa vaikutustenarvioinnissaan ⁽²⁶⁾, että näiden esteiden taustalla on usein kulttuuriin liittyviä tekijöitä ja niillä on protektionistisia vaikutuksia. ETSK huomauttaa, että niihin on vaikea puuttua silloin, kun ne perustuvat – vaikkakin korkeimmalla tasolla laadittuihin – jatkuvasti muuttuviin standardeihin. Toisinaan niillä suojellaan kokonaisia toimialoja, kuten rautatieliikennettä Japanissa.

5.2 Tavarakauppa

5.2.1 Tulliesteet on poistettava kaikilta tuotteilta, myös maatalous- ja jalostustuotteilta, autoilta, joita pidetään "arkaluonteisina" tavaroina, sekä kemikaaleilta ja lääkkeiltä. Tarvittaessa voidaan myöntää siirtymäkausia.

5.2.2 Kauppavaihtoa edistäisi sertifioidujen tuotteiden vastavuoroinen tunnustaminen samankaltaisten ja vastaavien tuotestandardien pohjalta sekä yhteistyö lainsäädännön ja järjestelmien yhdenmukaistamisessa silloin, kun se on mahdollista. On kuitenkin ehdottomasti varmistettava, että yhteistyö uusien maailmanlaajuisten standardien luomiseksi ei johda yleiseen vaatimustason laskuun.

5.2.3 Tullien ulkopuoliset esteet, jotka jarruttavat EU:n vientiä, ovat usein piiloprotektionistisia toimenpiteitä. Niitä on vähennettävä tai poistettava varsinkin, mikäli ne havaitaan jo neuvottelujen yhteydessä, ja standardeja olisi lähennettävä kansainvälisiin standardeihin.

5.3 Pk-yritykset

5.3.1 Koska talouden rakenne perustuu sekä Japanissa että Euroopassa 99-prosenttisesti pk-yrityksiin, jotka luovat 70–80 prosenttia työpaikoista, ETK kehottaa komissiota kiinnittämään erityistä huomiota tällaisiin yritysisiin.

5.3.2 Koska pk-yrityksillä on kokonsa vuoksi rajalliset resurssit, mikä vaikeuttaa myös kansallisten ja kaupan alan säännösten noudattamista, niiden voidaan olettaa hyötävän EU:n ja Japanin välisestä vapaakauppa- ja talouskumppanuussopimuksesta, ennen kaikkea sääntelyn selkeytymisestä ja hallintokulujen alenemisesta. Ne kuitenkin tarvitsevat tukea selviytyäkseen esteistä, jotka liittyvät kansainvälisen toiminnan lisääntymiseen: kielimuuri, erilainen yrityskulttuuri, korkeat kuljetuskustannukset, asiankuuluvia taitoja omaavan henkilöstön puuttuminen, tietämys ulkomaiden markkinoista ja riittämättömät taloudelliset resurssit.

⁽²⁵⁾ Eurooppa-neuvosto, 18.–19. lokakuuta 2012, päätelmien 2 kohdan k alakohta; ulkoasianneuvosto – EU:n kauppa, 29. marraskuuta 2014, valtuudet komissiolle vapaakauppasopimuksesta neuvottelemiseen Japanin kanssa; neuvosto 29. kesäkuuta 2014.

⁽²⁶⁾ Euroopan komissio, 2012, "Impact Assessment Report on EU-Japan trade relations", http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/july/tradoc_149809.pdf

5.3.3 EU:n ja Japanin välisen vapaakauppa- ja talouskumppanuussopimuksen etujen maksimoimiseksi on ratkaisevan tärkeää, että molemmat osapuolet pyrkivät saamaan pk-yritykset paremmin tietoisiksi tukipalveluista ja -ohjelmista⁽²⁷⁾, joita EU:n ja Japanin teollinen yhteistyökeskus⁽²⁸⁾ ja Japanin ulkomaankauppavirasto⁽²⁹⁾ tarjoavat, ja etenkin uusista liiketoimintamahdollisuuksista, joita sopimuksen olisi tarkoitus avata. Esimerkiksi tieto- ja viestintätekniikka, terveydenhuolto⁽³⁰⁾, palvelut, uusiutuva energia ja luomu-⁽³¹⁾ ja gourmet-elintarvikkeet ovat aloja, jotka voisivat kiinnostaa eurooppalaisia pk-yrityksiä Japanissa.

5.4 Maatalouselintarvikeala

5.4.1 Markkinoiden vapauttaminen avaisi uusia mahdollisuuksia molempien osapuolien maatalouselintarviketuotteille (200 prosentin lisäys). Maatalous on kuitenkin yksi neuvotteluiden suurimmista kiistakysymyksistä. Erityisen huolissaan on ollut Japanin maatalousala, joka pystyy kattamaan vain 40 prosenttia maan elintarviketarpeesta. Japanilaiset viljelijät vaativat viiden tuotetyypin jättämistä tullirajoitusten ulkopuolelle kaikissa ulkomaiden kanssa käytävissä neuvotteluissa: riisi; naudan- ja sianliha; maito ja maitotuotteet; vehnä ja ohra; sokerit ja makeutusaineet. EU katsoo, että mahdollisuus viedä suurempia määriä jalostettuja elintarvikkeita tarjoaisi kuitenkin hyvän tilaisuuden etenkin, jos Japani poistaisi suurimman osan tullien ulkopuolisista esteistä.

5.4.2 ETSK toivoo, että käsiteltäisiin teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaa kysymystä⁽³²⁾, jotta eurooppalaisia innovaatioita voitaisiin suojella oikeudenmukaisesti. Suojatut maantieteelliset merkinnät ovat vaikea kohta neuvotteluissa. Laadukkaiden maataloustuotteiden teollis- ja tekijänoikeuksien suojelusta voi tulla piiloeste tuonnille. EU:lla ja Japanilla oli jo WTO:ssa erilainen lähestymistapa: unioni halusi lisätä suojattujen maantieteellisten merkintöjen suojaa ja tehdä siitä sitovaa (TRIPS-sopimus, EU:n ehdotus 1998). Japani puolestaan ehdotti yhdessä Yhdysvaltojen kanssa (vuonna 1999), että jäsenet ilmoittaisivat maantieteelliset merkintänsä WTO:lle, jotta voitaisiin muodostaa tietokanta tiedonlähteeksi muille jäsenille ilman sitovia vaikutuksia. ETSK katsoo, että tätä tärkeää haastetta on käsiteltävä varoen neuvotteluissa.

5.5 Palvelut

5.5.1 Japanissa sekä viljelijät että kuluttajat ovat tiiviisti mukana osuustoimintaliikkeessä, joka tarjoaa keskinäisiä vakuutus- ja pankkipalveluja. He pitävät palveluiden vapauttamista uhkana, vaikka monien muiden mielestä se tarjoaa huomattavia mahdollisuuksia, ei vähiten niin sanotun "senioritalouden" kannalta. Palvelut tarjoavat oivan tilaisuuden kaupan lisäämiseksi merkittäväällä tavalla.

5.5.2 Vuonna 2012 27 jäsenvaltion EU vei palveluita Japaniin bruttolukuina laskettuna 24,2 miljardin euron arvosta, kun tuonti Japanista oli 15,6 miljardia euroa. Ylijäämä 27 jäsenvaltion EU:lle oli siis 8,6 miljardia euroa ottaen luonnollisesti huomioon, että Japanin väkiluku on neljä kertaa pienempi kuin EU:n väkiluku. Lähes kaikki japanilaiset organisaatiot, joita kuultiin ja jotka ottivat esille palveluiden vapauttamisen, vastustivat "negatiivista luetteloa", jonka perusteella kaikki palvelut, joita sopimustekstissä ei erikseen mainita jätettäväksi soveltamisalan ulkopuolelle, voitaisiin avata kaupalle. Jos maataloustuottajat ja kuluttajat vastustavat tällaista luetteloa, niin liike-elämä tukee sitä vahvasti. Negatiivinen luettelo vähentäisi viranomaisten liikkumavaraa. Tulevat palvelut olisivat automaattisesti vapauttamisen kohteena. ETSK kannattaa valtioiden rajoittamatonta oikeutta yleisen edun mukaiseen sääntelyyn.

5.6 Julkiset hankinnat

5.6.1 Eurooppalaisille yrityksille on tärkeää saada pääsy Japanin julkisten hankintojen markkinoille siten, että poistetaan sääntelyesteet, taataan menettelyiden avoimuus ja tarjotaan samanlaiset tiedot kaikille toimijoille, tehdään loppu rautatiemarkkinoiden erittäin arkaluonteisista rajoitteista ja otetaan käyttöön sähköinen tiedonsaantijärjestelmä. Poliittisen tahdon lisäksi varsinaisissa neuvotteluissa vaaditaan standardien oikeudellista vakautta.

5.6.2 Rehellisen kilpailun vastavuoroisuus on äärimmäisen tärkeää. Komitea katsoo, että sopimuksessa on tehtävä selväksi molempien osapuolten lupamenettelyt valtiontukien ja avustusten alalla.

⁽²⁷⁾ <http://www.eu-japan.eu/smes-support>; <http://www.jetro.go.jp/en/database>

⁽²⁸⁾ <http://www.eu-japan.eu/smes-support>

⁽²⁹⁾ <http://www.jetro.go.jp/en/database>

⁽³⁰⁾ Yli 65-vuotiaiden osuuden Japanin väestöstä arvioidaan olevan 38 prosenttia vuonna 2050.

⁽³¹⁾ Luomuelintarvikkeiden osuus kaikista Japanissa myydyistä elintarvikkeista on vain noin 0,4 prosenttia (EBC:n tietojen mukaan).

⁽³²⁾ EUVL C 68, 6.3.2012, s. 28.

5.6.3 Euroopan unionin, jäsenvaltioiden ja Japanin on voitava säilyttää mahdollisuus rahoittaa niiden yleishyödyllisten tavoitteiden toteuttamista, jotka on määritelty demokraattisten menettelyiden mukaisesti siten, että huomioon otetaan muun muassa sosiaaliala, ympäristö ja kansanterveys. EU:lla on perussopimusten mukaisia velvoitteita julkisen palvelun alalla.

5.7 Investoinnit ⁽³³⁾

5.7.1 Vuonna 2012 27 jäsenvaltion EU:n suorat ulkomaiset investoinnit Japaniin olivat 434 miljoonaa euroa, kun taas Japanin suorat ulkomaiset investoinnit 27 jäsenvaltion EU:hun olivat 3 374 miljoonaa euroa ⁽³⁴⁾. Vapaakauppa- ja talouskumppanuussopimuksen peruseräteenä on vastavuoroisuus, joten ETSK kehottaa komissiota seuraamaan tarkasti mahdollisia työpaikkojen menetyksiä ja harkitsemaan Euroopan globalisaatiorahaston käyttämistä niiden korvaamiseksi. ETSK katsoo lisäksi, että saattaa olla välttämätöntä hyvittää asianmukaisesti yritysten kärsimät menetykset henkilöresursseissa ja teknologiassa, joihin on aiemmin saatu julkista rahoitusta.

5.7.2 EU:n ja Japanin tulisi tarkistaa säännöksiään rajoituksista omistusoikeuden alalla, lupamenettelyistä ja valvonnasta sekä investointien helpottamisesta.

5.7.3 ETSK toteaa, että sekä Japanissa että EU:ssa lainsäädäntö ja tuomioistuimet mahdollistavat sen, että riita-asiat voidaan ratkaista oikeudenmukaisesti tavanomaisella menettelyllä. EU:n jäsenvaltiot ja Japani antavat sijoittajille laajat institutionaaliset ja oikeudelliset takeet. Koska sijoittajan ja valtion välinen riitojenratkaisu (*Investor-State Dispute Settlement*, ISDS) on hyvin arkaluonteinen kysymys ja eri sidosryhmien näkemykset asiasta poikkeavat toisistaan, ETSK on tyytyväinen komission käynnistämään julkiseen kuulemismenettelyyn transatlanttisten kauppaneuvottelujen yhteydessä ja pitäisi toivottavana myös, että vastaavaan menettelyyn ryhdyttäisiin Japanissa, jotta otetaan huomioon japanilaisten sidosryhmien näkemykset.

5.7.4 ETSK ehdottaa, että edistetään laajaa vuoropuhelua riitojenratkaisua koskevasta kysymyksestä sen jälkeen, kun ehdoista on sovittu ja komissio on arvioinut tulokset. Komitea on jo laatimassa omaa lausuntoaan tätä tarkoitusta varten.

5.7.4.1 Investointeihin liittyvien riitojen ratkaisua koskevat määräykset eivät missään tilanteessa saisi vaikeuttaa EU:n jäsenvaltioiden mahdollisuuksia antaa yleistä etua palvelevaa lainsäädäntöä ja pyrkiä julkisen politiikan tavoitteisiin. Olisi selkiytettävä ”investointien” ja ”kohtuullisen ja oikeudenmukaisen kohtelun” määrittelyjä, ja tätä asiaa tulisi käsitellä neuvotteluissa.

Bryssel 15. lokakuuta 2014

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea
puheenjohtaja
Henri MALOSSE

⁽³³⁾ Lissabonin sopimuksen tultua voimaan Euroopan komissiolla on toimivalta investointien alalla. Komissio on julkaissut tiedonannon ”Tavoitteena kattava kansainvälisiä sijoituksia koskeva eurooppalainen politiikka”, josta komitea on laatinut lausunnon (EUVL C 318, 29.10.2011, s. 150–154).

⁽³⁴⁾ Lähde: Eurostat 170/2013, 18. marraskuuta 2013.